

Kørestol til personer med halvsidig lammelse

Sådan tilpasses en manuel kørestol til personer med halvsidig lammelse, der selv skal gå kørestolen frem.

Indledning

- "Kørestol til personer med halvsidig lammelse", er lavet af Tove Lyder Andersen og Jytte Lykke Holm, ergoterapeut- og konsulenter i Etac, fysioterapeut Carsten Vendelbo Holm fra Hjælpemiddelcentret i Københavns kommune, samt ergoterapeut Erik Johansen Specialrådgivningen i Rødovre.
- Vi takker Katrine og Jens fra Hjælpemiddelcentret der velvilligt stillede sig til rådighed som henholdsvis model og fotograf.
- Materialet er ment som inspiration og hjælp til terapeuter og fagpersoner der skal tilpasse en kørestol til en bruger med hemiplegi, der skal gå stolen frem.
- Indholdet er udelukkende baseret på forfatternes egen kliniske praksis, og ikke på forskning eller evidens.
- Materialet kan frit bruges, med tydelig henvisning til at det er udarbejdet af ViTSi arbejdsgruppe *"Kørestole til personer med halvsidig lammelse 2019"*.

1 Placering af bækkenet

Kørestolens sædebredde skal passe til brugerens hoftebredde, så bækkenet ikke lander forskudt til den ene side i stolen. Der skal kun være 1-2 cm luft mellem brugers hofter og sidepladerne.

Der kan være behov for montering af en hoftestøtte på sidepladen, som kan styre bækkenet sideværts.

1 Placering af bækkenet

Det er vigtigt at borgeren opnår symmetri i den siddende stilling og stabiliseres i midtlinien.

Hvis der er bækkenskævhed i det frontale plan er det vigtigt at vurdere om skævheden er mobil eller fikseret. Hvis bækkenet er mobilt korrigeres ved hjælp af ekstra pudemateriale i den side hvor bækkenet står lavt. Hvis bækkenet er fikseret bygges op under bækkenet i modsatte side.

<http://vitsi.dk/arbejdsgrupper/siddestillingsanalyse/light/>

<http://vitsi.dk/resultater/baekkenalgoritmer/>

1 Placering af bækkenet

Hvis brugeren sidder med udadrotation i hoften som medfører at der opstår tryk mod underbenet fra benstøtteophænget, kan løsningen være at styre benet yderligere ved hjælp af en kile i sædepuden.

1 Placering af bækkenet

Siddepudens sædedybde skal understøtte låret i paretisk side helt ud til knæhasen, dog uden at forkanten af siddepuden trykker.

Omvendt er det vigtigt at siddepuden i rask side er 3-4 cm kortere, så underbenets bevægelse ikke hæmmes når brugeren skal gå stolen frem.

Tjek at kørestolens sædedybde ikke er for lang, da dette forhindrer bækkenet i at komme helt tilbage mod ryglænet. Dette kan medføre at bækkenet bagudkipper, og glider yderligere frem på sædet, for at minimere presset i knæhaserne fra siddepudens forkant.

1 Placering af bækkenet

Anvend en formet siddepude, som stabiliserer bækkenet i en "brønd" bagtil. Dette kan være med til at forhindre fremadskridning i sædet samt minimere trykket mod bagdelen.

Kørestolens sædehøjde skal indstilles efter det raske bens underbenslængde.

Da det paretiske bens fod skal placeres på en fodplade vil lårbenet blive løftet fra siddepuden.

En kile i siddepuden under låret i paretisk side sikrer at benet understøttes optimalt.

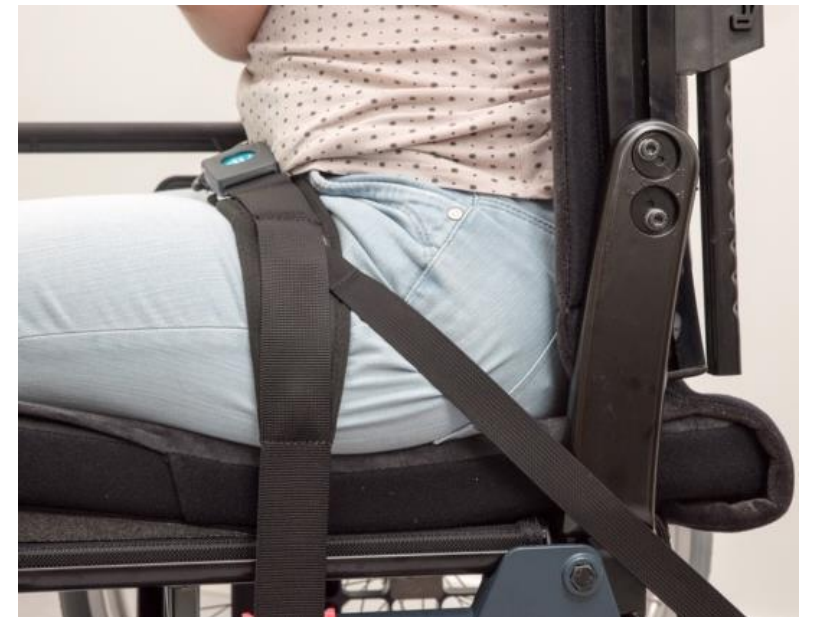
1 Placering af bækkenet

Ved at montere en Y-hoftesele i kørestolen kan bækkenet bedre holdes på plads og risikoen for fremadskridning minimeres.

Hofteselen kan monteres enten så den polstrede del af selen trækker i en vinkel på 45 gr. over hoften, eller ved at montere den med et nedadgående træk hen over den øverste del af lårene.

Det er kun såfremt selen er spændt ret fast, at den har nogen funktion.

Husk at siddepuden skal være aflastende når brugeren fastspændes, så der ikke opstår tryk.

2 Sædebund

Hvis kørestolen er udstyret med et stropsæde, kan dette udnyttes til at lade bækkenet synke lidt ned bagtil og herved stabilisere og hindre dets fremadskridning.

Dette kræver at siddepuden er så tilpas eftergivelig, at den kan forme sig til sædebunden.

2 Sædebund

En fast sædebund giver en meget stabil base. Herved undgås at sædebunden får hængekøje-facon, og det kan være lettere at opbygge god støtte af lårene.

En fast sædebund kræver, at siddepuden er tilstrækkelig aflastende under bagdelen, og at brugeren ikke går igennem puden ned på den hårde bund.

3 Rygstøtte

Borgere med hemiplegi vil ofte have behov for stabilisering af truncus, i højere eller mindre grad. En stropryg kan yde god aflastning og nogen stabilisering, hvis den justeres korrekt. Afhængig af graden af instabilitet, kan der slækkes mere eller mindre på ryglænets stropper, hvorved man kan lade borgeren synke ind mellem rygrørene. Derved opnås en vis støtte sideværts.

For at opnå en 3 punkts støtte, støttes bækkenet ved at vælge korrekt stole bredde, og evt. polstre op ved stolens sideplader.

3 Rygstøtte

Er der en høj grad af instabilitet, eller falder brugeren tungt til siden, vil stroppryggen ikke kunne yde tilstrækkelig støtte, og brugeren kan risikere at trykke hårdt mod rygrøret.

Er columna ved undersøgelsen fundet fleksibel, vil man ofte med held, kunne anvende en skalryg med faste kropstøtter. Det er vigtigt at ryglænet monteres, så kropstøtterne yder støtte højt på truncus, uden at genere axillen. Placeres ryglænet for lavt, vil brugeren kunne "falde" ud over kropsstøtten.

3 Rygstøtte

De faste kropsstøtter skal passe til truncus dybde, da der ellers vil være risiko for u hensigtsmæssigt tryk, samt at brugeren "falder forbi" kropsstøtten. Ryglænets bredde vælges, så truncus er støttet godt op fra begge sider, når brugeren læner sig tilbage. Dels opnås den bedste stabilisering og aflastning, og dels fylder skalryggen mindre i bredden, og gener i forhold til armene minimeres. Skalryggen skal altså sidde tæt til truncus, og kan af samme årsag opleves som varm.

3 Rygstøtte

Er columna ikke fleksibel i en grad, der tillader brug af en skalryg med faste kropsstøtter, kan man i stedet anvende løse kropsstøtter. Kropsstøtterne justeres så de yder den relevante støtte, under hensyntagen til f.eks. en fikseret scoliose.

Kropsstøtterne kan også anvendes hvis skalryggen opleves for varm.

De løse kropsstøtter er mere udsatte ved forflytninger og lignende, dette stiller krav til hjælpere om korrekt håndtering.

4 Lejring af arm

Den hemiparetiske arm kan ofte være både spastisk og kontrakt.

Der kan være diastase og smerter, og det er vigtigt at armen lejres.

Bruges et almindeligt armlæn kan kanten at dette give tryk og ubehag mod underarmen

4 Lejring af arm

Er den paretiske arm slap og hypoton, kan den komme til at hænge helt ud over armlænet, og i værste fald komme til skade mod drivring eller hjulets eger.

For at modvirke skader, kan det være en god idé at montere en egerbeskytter på hjulet.

Det er ikke ualmindeligt at armen "glemmes" eller negligeres af personer med halvsidig lammelse.

4 Lejring af arm

En løsning kan være et hemi-armlæn, der med skålform og polstring støtter armen.

Hertil skal der helst være et drejebeslag under armlænet for at lejre armen i en god stilling.

I visse tilfælde er det nødvendigt at sætte et mindre drivhjul på kørestolen, for at få armlænet lavt nok, uden at det går imod dækket.

4 Lejring af arm

En anden mulighed er et halvbord. Her kan det ofte være lettere at finde en god lejningsstilling.

Det er vigtigt at bordets udskæring passer til brugerens kropsform, idet for stor afstand mellem bordet og maven kan betyde at armen kan komme i klemme her.

Det kan også være godt at polstre bordet, eller evt. bruge løse lejningspuder.

For nogle personer med halvsidig lammelse kan et gennemsigtigt bord virke forvirrende. Så kan der bruges et træbord i stedet.

4 Lejring af arm

Til tider er det de mest simple løsninger der virker bedst.

Det kan f.eks. være en lejringspude som ligger i skødet.

En lejringspude må gerne kunne holde formen, hvorfor en ren Krøyer-kugle pude kan være for levende.

En blanding af kugler og skum kan være løsningen.

5 Sædehøjde

Det er vigtigt at sædehøjden passer til brugerens underbenslængde.

Den raske fod skal kunne nå gulvet med hele fodsålen, for derved bedre at kun gå stolen frem.

Hvis sædehøjden er for høj vil brugeren glide frem i sædet hvilket resulterer i at brugeren sidder med et bagudklippet bækken.

6 Placering af fødder

Hvis fodpladen er for højt placeret og vinklet forkert kan der opstå fejlstilling i ankelleddet og foden bliver ikke understøttet optimalt.

Benstøtten skal indstilles så den passer til underbenslængden og låret skal være understøttet af sædepuden.

Fodpladen skal vinkles så den understøtter den paretiske fod.

6 Placering af fødder

Fodbespænding.

Hvis den paretiske fod har tendens til at glide ned af fodpladen, så kan løsningen være at montere en fodbespænding.

7 Generelt om kørestolen

Det er vigtigt at brugeren selv kan bremse kørestolen, så den f.eks. står fast ved forflytninger eller aktivitet ved et bord. Hvis brugeren kan krydse over og nå modsatte sides bremsehåndtag, kan et forlænget bremsegreb være en hjælp. Alternativt kan der monteres en en-håndsbetjent bremse i samme side som den raske arm.

7 Generelt om kørestolen

Fremdrift af kørestolen sker via drivringen med rask hånd. Ud over en god køre-siddestilling, skal drivringen både have en udformning og afstand til fælg/dæk, så brugeren får et godt greb. Ofte kan en stor diameter i ringen give et godt greb, og evt. også med friktionsbelægning.

7 Generelt om kørestolen

Dobbelte drivringe kan være vanskelige at betjene, da de kræver både gode kræfter og god koordination af brugeren. Men for enkelte kan de være en løsning.

